

AGNIESZKA NOWAKOWSKA-KALISZUK

Uniwersytet w Białymstoku
Wydział Nauk o Edukacji
ORCID – 0000-0002-6988-9325

KULTUROWE UWARUNKOWANIA PRZEMIAN MODELU MĘSKIEJ ROLI PŁCIOWEJ. OCENA TRADYCYJNEGO I NIETRADYCYJNEGO MODELU MĘSKOŚCI W PERSPEKTYWIE ODZWIERCIEDLONEJ KOBIET ORAZ INNYCH MĘŻCZYZN

Streszczenie: Krytyczne badania dotyczące płci wskazują na dysfunkcjonalność tradycyjnego modelu męskości, zarówno w sferze emocjonalnej, jak i zdrowotnej. Wdrożenie nietradycyjnego modelu przez mężczyzn umożliwia głębsze zaangażowanie w ojcostwo, rozwój emocjonalny i partnerstwo (zamiast dominacji). Liczne badania wskazują, że mężczyźni przyjmują nietradycyjne role płciowe z powodu oceny innych, a nie tylko własnych przekonań. Celem niniejszego badania wśród młodych polskich mężczyzn ($N = 351$) była weryfikacja ich oceny tradycyjnego i nietradycyjnego modelu męskości. Ocena jest tutaj wyrażana poprzez indywidualne deklaracje, a także świadomość oceny przedstawionego modelu przez kobiety i innych mężczyzn. Wyniki wskazują na wyższe preferencje nietradycyjnego modelu męskiego niż tradycyjnego. Uczestnicy oceniają, że nietradycyjny model jest oceniany wyżej przez kobiety, a tradycyjny przez innych mężczyzn. Świadomość oceny kobiet jest czynnikiem zachęcającym do naśladowania danego modelu męskości.

Słowa kluczowe: ocena społeczna, płć kulturowa, męskość

WPROWADZENIE

1. MĘSKOŚĆ TRADYCYJNA I NIETRADYCYJNA

Męskość jako cecha tożsamości płciowej traktowana jest jako opozycyjna i dychotomicznie umiejscowiona wobec kobiecości. Jednakże w ostatnich latach ewoluo-

wało podejście do badania męskości – od tradycyjnej, niezmiennej i biologicznie uwarunkowanej – do nowej – zmiennej kulturowo i historycznie – społecznej konstrukcji. Myślenie tradycyjne zakłada, że różne cechy obu płci są wrodzone, niezienne, uwarunkowane biologicznie. Tak więc mężczyźni powinni być ambitni, sprawni, skoncentrowani na działaniu i powściągliwi emocjonalnie. Kobiety, na zasadzie przeciwieństwa, powinny być skromne, uległe, opiekuńcze, wrażliwe emocjonalnie i skoncentrowane na relacjach międzyludzkich. Badania nad redefinicją męskości na podstawie feministycznych postulatów płci jako konstruktu społeczno-kulturowego (Gardiner, 2004) zainicjowały ostrą krytykę tradycyjnych koncepcji, ze względu na ścisłe określenie w nich zadań, ról i wymagań stawianych mężczyźni przez kulturę. Wymagania te wiążą się z koniecznością odrzucenia przez mężczyznę kobiecości i rozwojem modelu męskości tzw. hegemonicznej. Studia nad płcią weryfikują ten model męskości jako destruktywny dla relacji interpersonalnych, wiążą go z zachowaniami agresywnymi i przemocą. Podkreślają także negatywny wpływ socjalizacji mężczyzn i kulturowych wymogów konstruowania tradycyjnej męskości. Mężczyźni częściej cierpią m.in. na depresję niż kobiety (Courtenay, 2000), co może być spowodowane nadmiernymi społecznymi oczekiwaniami, dotyczącymi ich sprawności i osiągnięć życiowych. Zdaniem Plecka (1981) podporządkowywanie się mężczyźni społecznym nakazom męskości może być przyczyną wielu negatywnych problemów natury psychologicznej. Silny konflikt wewnętrzny i przeżywane przez nich napięcie jest związane z „koniecznością udowodnienia swojej męskości”, która stanowi społeczny i kulturowy nakaz skierowany do wszystkich mężczyzn. „Udowodnienie” leży wręcz u źródeł całej konstrukcji męskości w wielu kulturach.

1.1. OCENA MĘŻCZYŹN NIETRADYCYJNYCH

Zmiany modelu męskości i podejmowanie tradycyjnie kobiecych ról przez mężczyzn – zarówno w życiu zawodowym, jak i rodzinnym – prowokują różnorodne odczucia i sposoby oceniania. McCreary (1994) uważa, że mężczyźni zachowujący się w sposób nietradycyjny są gorzej oceniani od kobiet wykraczających poza tradycyjne role kobiece. W procesie socjalizacji zachowania nietradycyjne, nietypowe są silniej sankcjonowane w przypadku chłopców niż dziewczynek (Pankowska, 2005). Również według Jean M. Twenge (1999) niechęć mężczyzn do rozszerzania męskiej roli o nietradycyjne zachowania może wynikać z faktu, że „kobiece” cechy i zachowania są kojarzone z niskim statusem. Mężczyźni wybierają z dużo węższej palety zachowań i muszą zwracać większą uwagę, by realizować się niemal wyłącznie w ramach męskiej roli płciowej. W badaniach dotyczących oceny osób

wykraczających poza przepisy swojej własnej płci, mężczyźni dbający o relacje interpersonalne, wrażliwi i opiekuńczy, czyli zachowujący się w tradycyjnie „kobiecy” sposób, są oceniani jako sympatyczniejsi od mężczyzn tradycyjnych. Jednakże jednocześnie są odbierani jako mniej kompetentni niż mężczyźni podejmujący tradycyjnie „męskie” role i zachowania (Rudman, Fairchild, 2004).

Z analiz zachowań związanych z płcią (Deaux, Major, 1987) wynika, że zachowania kobiet i mężczyzn nie są stałe, schematyczne i niezmiennie dla jednostki, ale zróżnicowane i zależne od oczekiwań tzw. obserwatora zdarzenia i kontekstu sytuacyjnego. Aktor interpretuje oczekiwania odbiorcy-obszawatora i potwierdza je w swoim zachowaniu w zależności od tego, jakie znaczenie ma dla niego odbiorca (Darley, Fazio, 1980). W podobnym nurcie podejmowane są badania Trenta W. Maurera (2006, 2007) i rozwijana przez niego teoria kongruencji płciowej. Zgodnie z nią tożsamość płciowa mężczyzny o charakterze tradycyjnym jest kompatybilna z jego tradycyjnymi zachowaniami, a więc podejmowaniem roli żywiciela rodziny. Inaczej jest jednak w przypadku zachowań nietradycyjnych. Nietradycyjne zachowania mężczyzn (związane np. z opieką nad dziećmi) są podejmowane nie tylko ze względu na posiadaną przez mężczyzn nietradycyjną tożsamość płciową (a więc i nietradycyjne postawy wobec ról płciowych). Tutaj kluczową rolę odgrywa tzw. spostrzegana ocena innych (*perceived reflected-appraisals*), zwłaszcza własnej partnerki oraz obserwowane podobnych, nietradycyjnych zachowań u innych mężczyzn. Z badań Anny Kwiatkowskiej i Agnieszki Nowakowskiej (2006) wynika, że aktywność zawodowa kobiet – partnerek badanych mężczyzn – rzeczywiście jest czynnikiem sprzyjającym posiadaniu przez mężczyzn bardziej egalitarnych, nietradycyjnych przekonań. Kobieta aktywna zawodowo, mając niewiele czasu na prace domowe, oczekuje od swego partnera i być może wymusza na nim większe zaangażowanie w wykonywanie czynności domowych. Tak więc mężczyźni żyjący w związku z kobietami realizującymi się zawodowo posiadają poglądy zdecydowanie bardziej partnerskie (Nowakowska, 2008).

1.2. WYMIARY OCEN SPOSTRZEGANIA SPOŁECZNEGO

W większości dokonywanych przez ludzi ocen dominują dwie niezależne od siebie kategorie: moralnościowo-wspólnotowe i sprawnościowe. Interpretacja zachowania w kategoriach moralnych opiera się na identyfikowaniu celu/intencji zachowania obserwowanego człowieka m.in. na podstawie cech pozytywnych, takich jak uczciwość, wierność, oraz cechy negatywne: agresja, egoizm. Interpretacja zachowania w kategoriach sprawnościowych wymaga rozpoznania skuteczności realizacji celu ocenianego zachowania (Wojciszke, 2005). Oba wymiary są bezpośrednio zwią-

zane ze stereotypowym sposobem oceniania kobiet i mężczyzn w społeczeństwie. Zdaniem Wojciszke (1994) mężczyźni częściej formułują sądy, opierając się na kategoriach sprawnościowych bardziej dla nich dostępnych, gdyż jest to zgodne ze stereotypowym modelem tradycyjnej męskości. Kobiety, zgodnie ze stereotypem kobiecości opartej na relacjach z innymi ludźmi i wartościach wspólnotowych, częściej posługują się ocenami moralnościowymi (Abele, Wojciszke, 2007). Z takimi założeniami spójne są wyniki badania Kwiatkowskiej i Nowakowskiej (2006): mężczyźni posiadający nietradycyjne przekonania o rolach płciowych preferują wartości tzw. wspólnotowe (takie jak: gotowość do pomagania, dbanie o dobro rodziny, troska o harmonię społeczną) niż wartości sprawnościowe tzw. wzmacniania własnego Ja (m.in. odnoszenie sukcesów, kierowanie innymi). Powstaje zatem pytanie: jakie są oceny tradycyjnego i nietradycyjnego modelu męskiej roli płciowej na wymiarach moralnościowo-wspólnotowych oraz sprawnościowych, dokonywane przez kobiety i mężczyzn?

Biorąc pod uwagę pozytywny klimat społeczny, towarzyszący przemianom męskości, można się spodziewać, że mężczyźni – reprezentanci nietradycyjnego podejścia do męskiej roli płciowej – mogą wzbudzać sympatię i chęć naśladowania, przynajmniej na poziomie deklaracji. Jednakże wyrażona w ten sposób ocena mężczyzny nietradycyjnego nie może być jedynym źródłem informacji o tym, jak są postrzegani tacy mężczyźni w społeczeństwie. Deklaracja, że lubi się osobę reprezentującą nowoczesny styl życia, niekoniecznie może odzwierciedlać prawdziwy stosunek do tej osoby. Dodatkowego wglądu w oceny mężczyzn tradycyjnych lub nietradycyjnych może dostarczyć informacja, jak badany postrzega oceny innych ludzi wobec określonego obiektu, demonstrowane nie tylko lubieniem bądź chęcią naśladowania, ale także w postaci ocen na podstawowych wymiarach spostrzegania społecznego. Ocena mężczyzn określonego modelu męskości może być zdeterminowana tym, jakie jest wyobrażenie oceny innych, np. innych mężczyzn lub kobiet.

PROBLEM I CEL BADAŃ

2. BADANIE WŁASNE

2.1. PYTANIA BADAWCZE I HIPOTEZY

1. Czy istnieją różnice w postawach mężczyzn wobec tradycyjnego i nietradycyjnego modelu mężczyzny?

Hipoteza: Mężczyzna Nietradycyjny (MNTr) będzie przez badanych oceniany wyżej niż Mężczyzna Tradycyjny (MTr).

H I/a pod względem sympatii.

H I/b pod względem chęci jego naśladowania.

2. Czy istnieją różnice w **ocenach odzwierciedlonych** tradycyjnego i nietradycyjnego modelu mężczyzny?

Ocena odzwierciedlona – przyjęcie perspektywy innych mężczyzn lub perspektywy kobiet w ocenie np. modelu mężczyzny.

H II/a Ocena odzwierciedlona **Mężczyzny Nietradycyjnego (MNTr)** będzie wyższa, gdy jest szacowana z **perspektywy kobiet** niż z perspektywy mężczyzn.

H II/b Ocena odzwierciedlona **Mężczyzny Tradycyjnego (MTr)** będzie wyższa, gdy jest szacowana z **perspektywy mężczyzn** niż z perspektywy kobiet.

METODA BADAŃ I CHARAKTERYSTYKA PRÓBY

2.2. OSOBY BADANE

$N = 351$ mężczyzn studentów kierunków: mechanika, elektronika i elektrotechnika Politechniki Białostockiej. Wiek: od 19 do 29 lat ($M = 21,49$; $SD = 1,68$).

Podział na podgrupy:

Grupa 1 – $N=182$ – z aktywizowanym modelem **MTr**.

Grupa 2 – $N=169$ – z aktywizowanym modelem **MNTr**.

Schemat badania

Na początku zestawu kwestionariuszy badani otrzymują rozszerzony opis stylu życia **MTr** i **MNTr**. Następnie przechodzą do oceny zaprezentowanego modelu mężczyzny.

2.3. OPERACJONALIZACJA I POMIAR ZMIENNYCH

Zmienna niezależna – model mężczyzny

Na potrzeby badania stworzono dwa opisy mężczyzn funkcjonujących w rodzinie w sposób tradycyjny i nietradycyjny. Model tradycyjny jest zgodny z założeniami funkcjonalizmu strukturalnego, a model nietradycyjny został stworzony według paradygmatu partnerskiego.

Tabela 1.

Ogólne założenia w tworzeniu opisów modelu mężczyzny tradycyjnego i nietradycyjnego

Piotr tradycyjny (MTr)	Piotr nietradycyjny (MNTr)
Role w rodzinie są ściśle rozdzielone: kobieta zajmuje się wszystkimi pracami domowymi, a mężczyzna utrzymuje rodzinę finansowo.	Role w rodzinie są współdzielone: kobieta i mężczyzna robią karierę zawodową i wykonują naprzemiennie prace domowe.
Mężczyzna decyduje o najważniejszych sprawach domowych, w tym o posiadaniu dziecka.	Oboje partnerzy podejmują decyzje ważne dla rodziny.
Mężczyzna nie ingeruje i nie uczestniczy w pracach domowych, traktując je jako zadania i domenę kobiet.	Mężczyzna wykonuje prace domowe, a jeśli czegoś nie potrafi wykonać, chętnie się tego uczy.
Kobieta może pracować zawodowo (np. na pół etatu), ale najważniejsze jest to, by samodzielnie dbała o dom.	Kobieta jest razem z mężczyzną odpowiedzialna za finansowe utrzymanie rodziny.

Źródło: opracowanie własne.

Zmienna zależna – ocena modelu mężczyzny

1/ Sympatia

2/ Chęć naśladowania

Do pomiaru sympatii i chęci naśladowania skonstruowano **Skalę Oceny Piotra** i zastosowano w niej skalę odpowiedzi typu Likerta od 1 (*zdecydowanie się nie zgadzam*) do 6 (*zdecydowanie się zgadzam*). Analiza czynnikowa skali przeprowadzona metodą głównych składowych (rotacja Varimax) doprowadziła do ujawnienia zaplanowanych dwóch składowych (Miara Adekwatności Próby K-M-O = 0,851). Wyłonione na drodze analizy czynnikowej 2 główne składowe (spełnione kryterium Kaisera) wyjaśniają 65% wariancji wszystkich pozycji. Macierz składowych wskazała wysokie ładunki w obu czynnikach.

Sympatia wobec Piotra – czynnik składa się z 4 pozycji; stanowi 35% wariancji wyjaśnionej dla całej skali; analiza rzetelności czynnika – podskali wykonana metodą Alfa Cronbacha wynosi $\alpha = 0,82$. (np. „Gdybym miał okazję, chciałbym poznać Piotra”, „Piotr wydaje się być osobą bardzo sympatyczną”).

Chęć naśladowania Piotra – czynnik składa się z 3 pozycji; stanowi 30% wariancji wyjaśnionej dla całej skali; analiza rzetelności czynnika – podskali wykonana metodą Alfa Cronbacha wynosi $\alpha = 0,81$. (np. „W przyszłości chciałbym być takim partnerem życiowym dla swojej partnerki jak Piotr”).

3/ Ocena odzwierciedlona z perspektywy kobiet oraz z perspektywy innych mężczyzn

Do pomiaru oceny odzwierciedlonej użyłam **Skali spostrzegania społecznego** (Wojciszke 2005), składającej się z 8 pozycji (4 wymiary spostrzegania społeczne-

go: sprawności, lubienia, moralności i szacunku – po dwa określenia dla każdego wymiaru) z siedmiostopniową skalą odpowiedzi.

PROCEDURA ANALIZY DANYCH

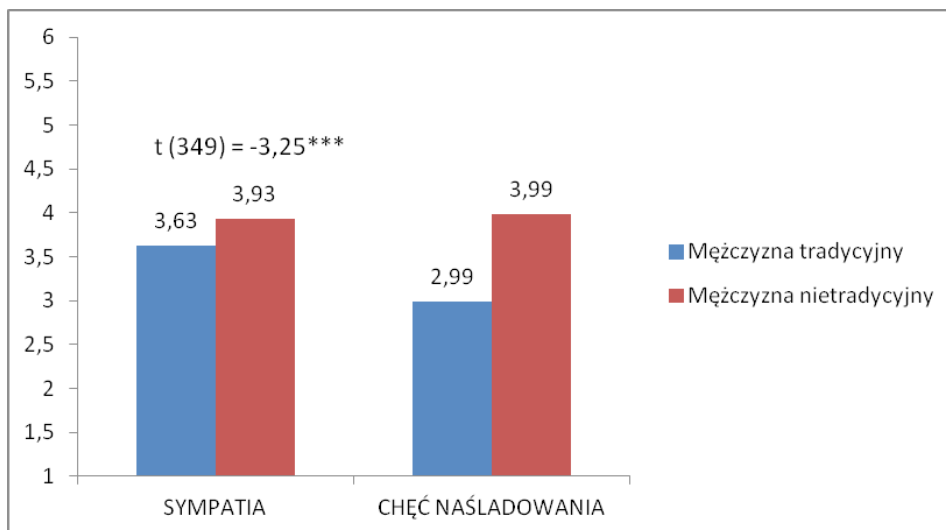
3. WYNIKI

3.1. WERYFIKACJA HIPOTEZ DOTYCZĄCYCH OCENY MTR I MNTR POD WZGLĘDEM „SYMPATII” I „CHĘCI NAŚLADOWANIA”

Porównanie wartości średnich poziomu „Sympatii” ujawniło istnienie różnicy istotnej statystycznie pomiędzy sympatią deklarowaną wobec **MTr** ($M = 3,63$) a sympatią wobec **MNTr** ($M = 3,93$). Uzyskano także różnice istotne statystycznie w poziomie „Chęci naśladowania” **MNTr** ($M = 3,99$) oraz **MTr** ($M = 2,99$). Wartości średnich badanych zmiennych nie należą do wysokich, co prezentuje wykres 1. Skala odpowiedzi w narzędziu mierzącym obie te zmienne zależne miała zakres od 1 do 6. Nasuwa się zatem wniosek, że respondenci wykazują umiarkowaną sympatię i chęć naśladowania z istotnie wyższą preferencją dla **MNTr**. Jest to zgodne z hipotezami H I/a i H I/b.

Wykres 1.

Ocena mężczyzny tradycyjnego (MTr) i nietradycyjnego (MNTr): Sympatia oraz Chęć naśladowania

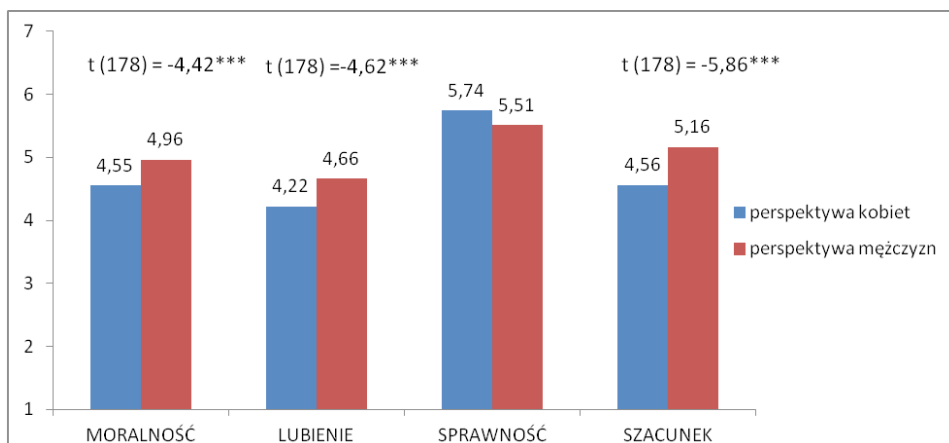
Źródło: opracowanie własne.

3.2. WERYFIKACJA HIPOTEZ DOTYCZĄCYCH OCEN MTR I MNTR Z PERSPEKTYWY Kobiet I Z PERSPEKTYWY INNYCH MĘŻCZYŹN

Analizy różnic średnich wykazały, że oceny **MNTr** w oczach kobiet były istotnie wyższe niż **MTr** na trzech wymiarach spostrzegania społecznego. Piotr jako mężczyzna nietradycyjny w oczach kobiet jest oceniany wyżej niż tradycyjny na wymiarach szacunku, moralności i lubienia. Natomiast z perspektywy mężczyzn badani szacują, że wyższe oceny są przypisywane modelowi tradycyjnemu.

Wykres 2.

Ocena mężczyzny tradycyjnego z perspektywy kobiet i z perspektywy mężczyzn na wymiarach spostrzegania społecznego

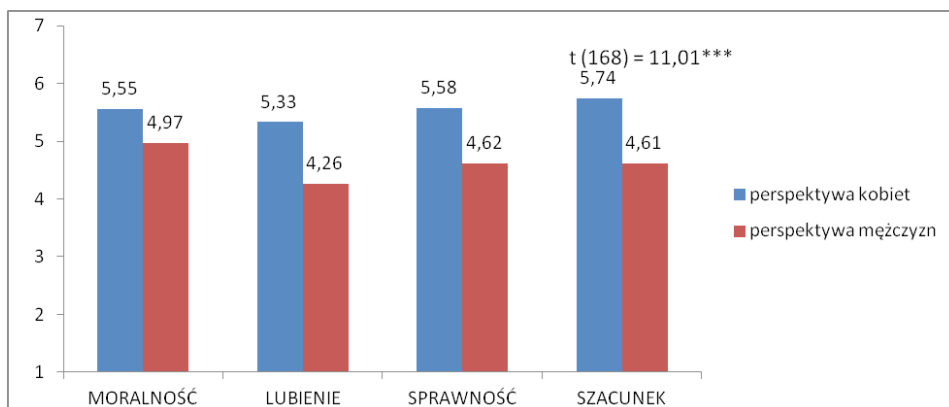

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowując tę część wyników badania, można stwierdzić, że ocena **MTr** z perspektywy mężczyzn jest istotnie wyższa od oceny z perspektywy kobiet (wyjątkiem jest tylko wymiar sprawności, gdzie średnie się nie różnią). Natomiast w przypadku oceny **MNTr** jest odwrotnie: oceny z perspektywy kobiet są istotnie wyższe od ocen z perspektywy mężczyzn. Są to wyniki zgodne z hipotezami **H II/a** i **H II/b**.

Wykres 3.

Ocena **mężczyzny nietradycyjnego** z perspektywy kobiet i z perspektywy mężczyzn na wymiarach spostrzegania społecznego

Źródło: opracowanie własne.

3.3. ANALIZY DODATKOWE

Wykonano dwie analizy regresji liniowej metodą krokową w celu sprawdzenia, czy i jaka zależność istnieje pomiędzy „**Chęcią naśladowania**” prezentowanego modelu mężczyzny a poziomem „**Sympatii**” i **oceną z perspektywy kobiet i z perspektywy innych mężczyzn** na wymiarach spostrzegania społecznego. Analizy przeprowadzono w podgrupach, podzielonych ze względu na model mężczyzny. Modele regresji okazały się istotne, a głównym predyktorem „Chęci naśladowania” obu modeli mężczyzny jest jego „Sympatia”. Spośród ośmiu wprowadzonych zmiennych oceny (cztery wymiary oceny z perspektywy kobiet i cztery wymiary oceny z perspektywy mężczyzn) dwie okazały się istotne i są to oceny **z perspektywy kobiet** na wymiarze moralności (dla modelu tradycyjnego) i na wymiarze sprawności (dla modelu nietradycyjnego). Oceny z perspektywy mężczyzn nie okazały się tu istotnym predyktorem.

Tabela 2.

Współczynniki regresji liniowej dla zmiennej „Chęć naśladowania” z uwzględnieniem „Sympatii” oraz ocen z perspektywy kobiet i z perspektywy mężczyzn

	Współczynniki regresji Mężczyzna tradycyjny	Współczynniki regresji Mężczyzna nietradycyjny
Predyktory (zmiennie wprowadzone)	Sympatia $\beta = 0,38; t = 5,64; p < 0,001$	Sympatia $\beta = 0,50; t = 7,50; p < 0,001$
	Perspektywa kobiet – moralność $\beta = 0,14; t = 2,46; p < 0,01$	Perspektywa kobiet – sprawność $\beta = 0,18; t = 2,82; p < 0,05$
Współczynniki regresji liniowej	$R^2 = 0,18$ $F(2,176) = 20,78; p < 0,001$	$R^2 = 0,34$ $F(2,166) = 44,77; p < 0,001$

Źródło: opracowanie własne.

Być może w kwestii zachowań związanych z tradycyjnymi lub nietradycyjnymi rolami płciowymi mężczyźni częściej kierują się zdaniem i opinią kobiet, a nie innych mężczyzn, jako źródłem norm subiektywnych. Ważny jest wynik wskazujący, że „Chęć naśladowania” mężczyzny nietradycyjnego można przewidywać na podstawie oceny z perspektywy kobiet na wymiarze sprawności. Jeśli zatem badany sądzi, że kobiety oceniają nietradycyjnego mężczyznę jako sprawnego i zdolnego, to jest on skłonny podejmować zachowania nietradycyjne. W przypadku modelu tradycyjnego wynik sugeruje, że mężczyzna będzie bardziej skłonny do zachowań zgodnych z modelem tradycyjnym, gdy sądzi, że kobieta ocenia ten model jako moralny i uczciwy.

DYSKUSJA WYNIKÓW

4. WNIOSKI Z BADANIA

Badani mężczyźni wykazują większą sympatię i chęć naśladowania modelu mężczyzny nietradycyjnego. Nie możemy co prawda powiedzieć, że młodzi mężczyźni wysoko oceniają ten model, a jedynie stwierdzić, że istotnie preferują model nietradycyjny w porównaniu z tradycyjnym. Oceny odzwierciedlone, a więc z perspektywy innych mężczyzn i kobiet kształtują się następująco. Ocena modelu tradycyjnego z perspektywy mężczyzn jest istotnie wyższa od oceny tego modelu z perspektywy kobiet oraz od oceny modelu nietradycyjnego. Jest to zastanawiający wynik, gdyż ocena, wyrażana z perspektywy osobistej w postaci sympatii i chęci naśladowania, jest wyraźnie pozytywniejsza dla modelu nietradycyjnego. Być może oceny mężczyzn z ich własnej perspektywy są formą autoprezentacji,

podobnie jak w innych badaniach postaw do ról płciowych (Morier, Seroy, 1994). Na potrzeby badania, w którym biorą udział, tworzą autoprezentację jako osoby nowoczesnej, lubiącej nietradycyjny model mężczyzny, gdyż wiedzą, że dla tego modelu istnieje obecnie sprzyjający klimat społeczny, zarówno w mediach, jak i w innych przekazach kultury. Natomiast ocena wyrażana z perspektywy mężczyzn może demonstrować, co badani sądzą o ogólnej opinii mężczyzn na temat danego modelu. Model mężczyzny tradycyjnego (z obu perspektyw: kobiecej i męskiej) badani wyżej plasują na wymiarze sprawności. Może to być związane z tym, że model tradycyjnego mężczyzny jest konstruowany społecznie wokół cech tzw. sprawnościowych (osiąganie celów, zadaniowość, decyzyjność, rywalizacja).

Badani sądzą, że model mężczyzny nietradycyjnego kobiety oceniają wyżej niż mężczyźni. Z perspektywy kobiet oceny są istotnie wyższe, oprócz wymiaru sprawności – dla tego wymiaru nie zaobserwowano różnic istotnych pomiędzy oceną tradycyjnego i nietradycyjnego modelu. Mężczyźni mogą sądzić, że dla kobiet w kontekście sprawności (zaradności) nie ma znaczenia, jaki model reprezentuje dany mężczyzna. Natomiast na wymiarze moralności, lubienia i szacunku oceny dla modelu nietradycyjnego z perspektywy kobiet są istotnie wyższe i istotnie wyższe od ocen z perspektywy mężczyzn.

W przewidywaniu „Chęci naśladowania” prezentowanego modelu mężczyzny ważną rolę predykcyjną odgrywa „Sympatia”, a także ocena danego modelu wyrażana z perspektywy kobiet. Oceny z perspektywy innych mężczyzn nie odgrywają, według analiz, znaczącej roli. Chęć naśladowania mężczyzny nietradycyjnego można przewidywać na podstawie oceny z perspektywy kobiet na wymiarze sprawności. Zatem, jeśli badany sądzi, że kobiety oceniają nietradycyjnego mężczyznę jako sprawnego i zdolnego, to jest on skłonny podejmować zachowania nietradycyjne. Sposób, w jaki mężczyzna ocenia prezentowany model z perspektywy kobiet, odzwierciedla jego opinie na temat rzeczywistej oceny takiego modelu przez kobiety w społeczeństwie. Odwołując się do teorii działań przemyślanych (Ajzen, Fishbein, 1980), fakt predykcji chęci naśladowania modelu przez odzwierciedloną ocenę kobiet świadczy o tym, że mężczyźni liczą się ze zdaniem kobiet i traktują kobiety w kontekście zachowań związanych z płcią (Deaux, Major, 1987) jako osoby znaczące.

PODSUMOWANIE

Reasumując, mężczyźni deklarują wyższą ocenę modelu mężczyzny nietradycyjnego. Równocześnie szacują wyższą ocenę tego modelu dokonywaną przez kobiety niż przez innych mężczyzn. Świadomość tej oceny i wyobrażenie, że kobiety oceniają

ten model wysoko na wymiarze sprawności, powoduje chęć jego naśladowania. Zatem w realnym życiu punkt widzenia kobiet i to, w jaki sposób oceniają one mężczyzn nietradycyjnych, może stać się zachętą dla młodych mężczyzn do podejmowania nowych ścieżek rozwoju własnej tożsamości płciowej. Kryteria oceny na wymiarze sprawności są dla mężczyzn ważnym źródłem samooceny, stąd kobiety i ich opinie odgrywają ważną rolę w propagowaniu nietradycyjnego modelu męskości.

LITERATURA

- Abele, A.E., Wojciszke, B. (2007). Agency and communion from the perspective of self and others. *Journal of Personality and Social Psychology*, 5, 751–763.
- Ajzen, I., Fishbein, M. (1980). Understanding attitudes and predicting social behavior. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Courtenay, W.H. (2000). Constructions of masculinity and their influence on men's well-being: a theory of gender and health. *Social Science & Medicine*, 50, 1385–1401.
- Cross, S.E., Madson, L. (1997). Models of the self: self-construals and gender. *Psychological Bulletin*, 122, 5–37.
- Darley, J.M., Fazio, R. (1980). Expectancy confirmation processes arising in the social interaction sequence. *American Psychologist*, 10, 867–881.
- Deaux, K., Major, B. (1987). Putting gender into context: An interactive model of gender-related behavior. *Psychological Review*, 94, 369–389.
- Gardiner, J.K. (2004). Men, masculinities and feminist theory. W: M.S. Kimmel, J. Hearn, R.W. Connell (red.). *Handbook of studies on men and masculinities* (s. 35–50). Thousand Oaks: Sage.
- Kwiatkowska, A., Nowakowska, A. (2006). Mężczyzna polski – psychospołeczne czynniki warunkujące pełnienie ról zawodowych i rodzinnych. Białystok: Wyd. Wyższej Szkoły Ekonomicznej.
- Lippa, R. (2008). The relation between childhood gender nonconformity and adult masculinity-femininity and anxiety in heterosexual and homosexual men and women. *Sex Roles*, 59, 684–693.
- Maurer, T.W., Pleck, J.H. (2006). Fathers' caregiving and breadwinning: a gender congruence analysis. *Psychology of Men and Masculinity*, 7, 101–112.
- Maurer, T.W. (2007). Gender congruence and social mediation as influence on fathers' caregiving. *Fathering*, 3, 220–235.
- McCreary, D.R. (1994). The male role and avoiding femininity. *Sex Roles*, 31, 517–531.
- Morier, D., Seroy, C. (1994). The effect of interpersonal expectancies on men's self-presentation of gender-role attitudes to women. *Sex Roles*, 31, 493–504.

- Nowakowska, A. (2008). Aktywność zawodowa kobiet a przekonania mężczyzn dotyczące ról kobiecych i męskich w rodzinie. W: C. Sadowska-Snarska, T. Li (red.). *Godzenie pracy z rodziną w kontekście aktywizacji zawodowej kobiet* (s. 153–168). Białystok: Wyd. Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku.
- Pankowska, D. (2005). *Wychowanie a role płciowe*. Gdańsk: Gdańskie Wyd. Psychologiczne.
- Pleck, J. (1981). *The myth of masculinity*. Cambridge, MA.: MIT Press.
- Rudman, L.A., Fairchild, K. (2004). Reactions to counter stereotypic behavior: The role of backlash in cultural stereotype maintenance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87, 157–176.
- Rudman, L. A., Glick, P. (2001). Prescriptive gender stereotypes and backlash against agentic women. *Journal of Social Issues*, 57 (4), 743–762.
- Twenge, J.M. (1999). Mapping gender. The multifactorial approach and the organization of gender-related attributes. *Psychology of Women Quarterly*, 23, 485–502.
- Wojciszke, B. (1994). Multiple meanings of behavior: Construing actions in terms of competence and morality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67, 222–232.
- Wojciszke, B. (2005). Affective concomitants of information on morality and competence. *European Psychologist*, 1, 60–70.

CULTURAL DETERMINANTS
OF THE MASCULINE GENDER ROLE TRANSFORMATION.
WOMEN'S AND MEN'S ASSESSMENT OF THE TRADITIONAL
AND NON-TRADITIONAL MASCULINITY MODEL IN PERCEIVED REFLECTED-
-APPRAISALS PERSPECTIVE

Abstract: Critical gender studies indicate the dysfunctionality of the traditional masculinity model, both in the emotional and health spheres. However, the implementation of the non-traditional model by men enables a deeper involvement in fatherhood, emotional development and partnership (instead of domination). Numerous studies indicate that men take on non-traditional gender roles because of the assessment of others, not just their own beliefs. The aim of the present study among young Polish men ($N = 351$) was to verify their evaluation of the traditional and non-traditional masculinity model. The assessment is expressed here through individual declarations, as well as an idea of the assessment given to a presented model by women and other men. The results indicate higher preferences of the non-traditional male model than the traditional one. Participants estimate that the non-traditional model is rated higher by women and traditional by other men. Awareness of women's assessment (*perceived reflected-appraisals*) is a factor encouraging the imitation of a given masculinity model.

Keywords: masculine gender role, masculinity model, reflected appraisal of men and women